

УДК 574.57 (477.46)

В.А. Конограй, В.В. Осипенко

СИНТАКСОНОМІЯ РУДЕРАЛЬНОЇ РОСЛИННОСТІ (КЛАС *ARTEMISIETEA VULGARIS*) ТЕРИТОРІЇ КРЕМЕНЧУЦЬКОГО ВОДОСХОВИЩА

У статті представлені результати дослідження рудеральної рослинності класу *Artemisietea vulgaris* території Кременчуцького водосховища. Клас об'єднує ценози високих трав'янистих рудералів на рекреаційно порушених ділянках з піщаними та суглинистими ґрунтами. Флора угруповань класу *Artemisietea vulgaris* нараховує 54 види судинних рослин, які відносяться до 27 родин. У біоморфологічному спектрі переважають види гемікриптофіти та терофіти, значно менше геофітів. Аналіз екологічного спектру свідчить про переважання видів мезофітів, ксеромезофітів, мезоксерофітів і значно менше ксерофітів. Географічний аналіз свідчить про переважання за зональним типом представників температно-субмеридіональної та борео-меридіональної хорологічних груп. У регіональному спектрі домінують види циркумполярної, європейської та євро-американської хорологічної групи. У кліматичному хорологічному спектрі переважають види індиферентної, евриконтинентальної та евконтинентальної групи. Розроблена синтаксономічна схема рослинності класу *Artemisietea vulgaris* на території водосховища, яка включає два порядки, три союзи та чотири асоціації. На території водосховища угруповання класу поширені у верхній і середній частинах, у нижній зустрічаються рідше.

Ключові слова: синтаксономія, рудеральна рослинність, клас *Artemisietea vulgaris*, діагностичні види, геокомплекси.

Постановка проблеми. Створення каскаду водосховищ на Дніпрі та інших річках України призвело до значних трансформацій річкових ландшафтів та їх рослинного покриву. На сучасному етапі функціонування водосховищ, зокрема Дніпра, їх рослинний покрив існує у вторинно-трансформованих умовах. Додаткове посилення антропогенного навантаження на екосистеми спричинює нові трансформації фіторізноманіття [6]. Наслідками наростаючого антропопресингу є, зокрема, прискорення заростання та заболочування мілководних ділянок територій водосховищ, брутальне винищення рослинності внаслідок забудови прибережних територій, синантропізація флори. Рослинність класу *Artemisietea vulgaris* в Україні є мало вивченою. Основні дослідження з синтаксономії угруповань, що відносяться до класу, стосуються лише окремих територій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження рудеральної рослинності в Україні припадає на 70-90-ті роки минулого сторіччя [8]. Синтаксономічна схема рудеральної рослинності за флористичною класифікацією була розроблена Костильовим. Окремі дослідження стосуються вивчення рудеральної рослинності річкових долин [1, 2, 5]. Рудеральна рослинність штучних гідрооб'єктів і досі залишається малодослідженою.

Мета статті. Дослідження рудеральної рослинності території Кременчуцького водосховища є актуальним з огляду на важливу роль її угруповань у процесах відтворення антропогенно-порушених екотопів. З огляду на високу динамічність видового складу окремих рудеральних ценозів, доцільно переглядати та вдосконалювати класифікаційні схеми даного типу рослинності.

Методика

Польові дослідження проводилися впродовж 2005-2011 рр. на території Кременчуцького водосховища традиційними методами (детально-маршрутний, рекогносцирувальний, а також – еколого-ценотичного профілювання). На основі 43

геоботанічних описів рудеральної рослинності класу *Artemisietea vulgaris* складено її класифікаційну схему. Матеріали обробляли за методом перетворення фітоценотичних таблиць за допомогою програми FICEN-2 [3].

Результати та їх обговорення

Клас об'єднує ценози високих трав'янистих рудералів, на рекреаційно порушених ділянках з піщаними та суглинистими ґрунтами. На території водосховища угруповання класу поширені у верхній і середній частинах, у нижній зустрічаються рідше. Синтаксономічна схема рослинності класу *Artemisietea vulgaris* на території водосховища включає чотири асоціації [7].

Синтаксономічна схема рослинності класу *Artemisietea vulgaris*

Клас *Artemisietea vulgaris* Lohmeyer, Preising et R. Tüxen ex von Rochow 1951

Порядок *Agropyretalia repentis* Oberdorfer, Müller et Görs in Oberdorfer et al. 1967

Союз *Convolvulo-Agropyron repentis* Görs 1966

1. *Agropyretum repentis* Görs 1966

2. *Convolvulo-Agropyretum repentis* Felföldy (1942) 1943

Порядок *Onopordetalia acanthii* Braun-Blanquet et Tüxen ex Klika et Hadač 1944

Союз *Arction lappae* R. Tx. 1937 em Gutte 1972

3. *Arctietum lappae* Felföldy 1942

Союз *Dauco carotae-Melilotion albi* Görs 1966

4. *Berteroetum incanae* Sissingh et Tidemann ex Sissingh 1950

Флора угруповань класу *Artemisietea vulgaris* нараховує 54 види судинних рослин, які відносяться до 27 родин [4]. Кількість родин є майже однаковою і для класу долини р. Рось, але кількість видів удвічі менша на території водосховища [2]. Співвідношення однодольних та дводольних становить 1:4,1. Найбільшу кількість представників мають родини *Asteraceae*, *Brassicaceae*, *Poaceae*, найменшу *Lamiaceae*, *Caryophyllaceae*, *Boraginaceae*. У біоморфологічному спектрі переважають гемікриптофіти (51,5%) та терофіти (26,2%), значно менше геофітів (3,1%), частка останніх у флорі класу долини р. Рось є у два рази більшою [2]. Аналіз екологічного спектру свідчить про переважання видів мезофітів (33,2%), ксеромезофітів (27,3%), мезоксерофітів (21,6%) і значно менше ксерофітів (4,1%). Географічний аналіз свідчить про переважання за зональним типом представників температно-субмеридіональної (15,3%) та борео-меридіональної (13,4%) хорологічних груп, у флорі класу долини р. Рось більша частка видів борео-субмеридіональної групи [2]. У регіональному спектрі домінують види циркумполярної (20,2%), європейської (10,2%) та євро-американської (8,3%) хорологічної групи. У кліматичному хорологічному спектрі переважають види індиферентної (59,8%), евриконтинентальної (10,2%) та евконтинентальної (11,5%) групи.

Діагностичними видами класу є: *Artemisia vulgaris* L., *A. absinthium* L., *Atriplex prostrata* Boucher, *Chelidonium majus* L., *Galium aparine* L., *Glechoma hederacea* L., *Lamium album* L., *L. maculatum* (L.) L., *Tanacetum vulgare* L., *Tussilago farfara* L., *Polygonum convolvulus* L., *Urtica dioica* L. Серед них на території водосховища відсутні *Alliaria petiolata* (Bieb.) Cavara et Grande, *Anthriscus sylvestris* (L.) Hoffm., *Carduus crispus* L., які входять до діагностичних видів класу України [7]. Клас представлений двома порядками.

Порядок *Agropyretalia repentis* об'єднує угруповання, які поширені на ущільнених ґрунтах, порушених внаслідок рекреаційної та господарської діяльності. Діагностичними видами порядку є: *Bromopsis inermis*, *Calamagrostis epigeios*, *Convolvulus arvensis*, *Elytrigia repens*, *E. intermedia*, *Falcaria vulgaris*, *Poa angustifolia*, *Salvia nemorosa*.

Угрупування союзу *Convolvulo-Agrophyron repentis* характерні для ділянок середньої та нижньої частин водосховища з антропогенно порушеними слабодернистими ґрунтами. Діагностичними видами союзу є: *Bromopsis inermis*, *Calamagrostis epigeios*, *Convolvulus arvensis*, *Elytrigia repens*, *E. intermedia*, *Falcaria vulgaris*, *Poa angustifolia*, *Salvia nemorosa*.

На території водосховища союз представлений двома асоціаціями *Agropyretum repentis*, *Convolvulo-Agrophyretum repentis* (табл. 1).

Асоціація *Agropyretum repentis* Görs 1966

Діагностичні види: *Arenaria uralensis*, *Artemisia austriaca*, *Cirsium arvense*, *Elytrigia repens*, *Senecio vulgaris*.

Ценотична характеристика. Загальне проективне покриття становить 65-80%. Діагностичних видів *Arenaria uralensis* – 3-7%, *Artemisia austriaca* – 5-20%, *Cirsium arvense* – 3-7%, *Elytrigia repens* – 10-30%, *Senecio vulgaris* – 1-3%. Високою постійністю та проективним покриттям відзначаються *Trifolium repens* – 10%, *Achillea submillefolium* – 10%, *Artemisia absinthium* – 7%, *Glechoma hederacea* – 7%, *Festuca pratensis* – 3%. Загальний флористичний склад асоціації нараховує до 24 видів.

Синекологія: характерна для місцезростань з жовтуватого-сірими супісками, задернованими та суглинковими ґрунтами.

Синхорологія: поширена на ділянках геокомплексів підвищених погорбованих залишків затопленої борової тераси. У верхній та середній частині водосховища зустрічається спорадично, нижній – рідко.

Асоціація *Convolvulo-Agrophyretum repentis* Felföldy (1942) 1943

Діагностичні види: *Convolvulus arvensis*, *Elytrigia repens*

Ценотична характеристика. Загальне проективне покриття ценозів становить 60-70%, діагностичних видів *Convolvulus arvensis* – 5-20%, *Elytrigia repens* – 10-20%. Високою постійністю та проективним покриттям відзначаються *Euphorbia sequierana* – 7%, *Erigeron canadensis* – 5%, *Tussilago farfara* – 10%, *Odontites vulgaris* – 3%. Загальний флористичний склад асоціації налічує до 25 видів.

Синекологія: характерна для місцезростань з жовтуватого-сірими супісками, задернованими та суглинковими ґрунтами.

Синхорологія: поширена на ділянках геокомплексів підвищених погорбованих залишків затопленої борової тераси. У верхній частині водосховища зустрічається спорадично, середній – спорадично, нижній – рідко.

Порядок *Onopordetalia acanthii* об'єднує мезофітні угрупування, які поширені на помірно зволжених ділянках з супіщаними та суглинковими ґрунтами. Діагностичними видами порядку є: *Artemisia vulgaris*, *A. absinthium*, *Atriplex prostrata*, *Chelidonium majus*, *Galium aparine*, *Glechoma hederacea*, *Lamium album*, *L. maculatum*, *Tanacetum vulgare*, *Tussilago farfara*, *Polygonum convolvulus*, *Urtica dioica*. Для долини р. Рось діагностичними видами також є: *Arctium tomentosum*, *Carduus crispus*, *Conium maculatum*, *Leonurus villosus*, *Pastinaca sylvestris*, які не входять до порядку на території водосховища.

Союз *Arction lappae* представлений угрупуваннями, які поширені на пухких слабодернистих з помірним зволоженням ґрунтах поблизу сміттєзвалищ, місць відпочинку. Діагностичними видами є: *Arctium lappa*, *A. tomentosum*, *Artemisia vulgaris*, *Elytrigia repens*, *Carduus acanthoides*, *Urtica dioica*. На території водосховища союз представлений однією асоціацією *Arctietum lappae* (табл. 2.).

Таблиця 1

Фітоценотична характеристика класу *Artemisietea vulgaris*
(порядок *Agropyretalia repentis*)

Проективне покриття, %	75	80	65	75	70	75	80	70	60	65	60	65	70	60	65	70
Кількість видів	23	20	19	21	18	23	20	22	19	23	22	16	25	19	16	25
Номер опису	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Номер синтаксону	1								2							

D.s. Ass. *Agropyretum repentis*

<i>Cirsium arvense</i>	1	2	1	1	2	1	1	2									+
<i>Artemisia austriaca</i>	2	3	2	3	1	2	3	1	+								
<i>Elytrigia repens</i>	4	2	3	2	4	4	2	3	2		3	2	2	3	2	2	2
<i>Arenaria uralensis</i>	+	+	1	+	2	+	+	1	+				+				
<i>Senecio vulgaris</i>	1	1	1	1	1	1	1	+									

D.s. Ass. *Convolvulo-Agropyretum repentis*

<i>Convolvulus arvensis</i>	+	+				+	2										3	2	1	2	2	1	1
-----------------------------	---	---	--	--	--	---	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---	---	---	---	---	---	---

D.s. Cl. *Artemisietea vulgaris*

<i>Glechoma hederacea</i>	1	2	1	2	+	1	2	1									+	1		+				
<i>Lamium album</i>	+	1	1	1	1	+	1	1									1				+			
<i>Lamium maculatum</i>	1	1	1	1	+	1	1	1																
<i>Tussilago farfara</i>	1	2	1	2	2	1	2	1									1	+	1		+	1		
<i>Atriplex prostrata</i>	1	+	1	+		1	+	2									1		+			+		
<i>Tanacetum vulgare</i>	+	+		+		+	+										1	1	1				1	1

D.s. Cl. *Stellarietea mediae*

<i>Polygonum convolvulus</i>	1	1		1		1	1	2	1	1	1	+		1	+	+						
<i>Capsella bursa-pastoris</i>	1		1	1		1		2														
<i>Atriplex patula</i>									1	1	1	1	+	1	1	1						
<i>Chenopodium album</i>									1	+	1	1	1	1	1	1						

D.s. Cl. *Plantaginetea majoris*

<i>Lepidium ruderae</i>																
<i>Poa annua</i>									+							
<i>Lolium perenne</i>	1					1		1	1	1	1	2		1	2	2

Інші види:

<i>Plantago lanceolata</i>									1	+	1	1	+	1	1	1				
<i>Artemisia abrotanum</i>	1	+		+		1	+		1	+	1	1	+	1	1	1				
<i>Odontites vulgaris</i>									1	1	1	1	+	1	1	+				
<i>Trifolium repens</i>									1	1	1	1	+	1	1	+				
<i>Phalacrolooma annuum</i>	1				+	1		1	1	+	1	1	1	1	1	+				
<i>Berteroa incana</i>	+	+	1	+	+	+	+										1			1
<i>Achillea submillefolium</i>	1	1	1	1	+	1	1	1									+			
<i>Festuca pratensis</i>	1	1	+	1	1	1	1	+									+			
<i>Euphorbia sequierana</i>	1	1	1	1		1	1	1												
<i>Echium vulgare</i>	+	1		1	+	+	1	1									1			1
<i>Erigeron canadensis</i>									1		1		+	+	+	1	1	+	1	+
<i>Althaea officinalis</i>											+		+	+	1	+	1	+	1	1
<i>Anchusa officinalis</i>	1					1			+	+	+	+	+	1	+	+	+	1		
<i>Carex hirta</i>									+		+		+	+	1	1	+	1	+	
<i>Eryngium campestre</i>									+	+	+	+	+	+	1	+	+			
<i>Centaurea diffusa</i>									+	+	+	+				+			1	

Види, які зустрічаються зрідка: *Galium boreale* (3:+, 12:+, 13:+); *Festuca beckeri* (9:1); *Hieracium pilosella* (5:+); *Oenothera rubricaulis* (4:1), *Saponaria officinalis* (2:+, 6:+, 8:+); *Trifolium arvense* (10:+, 15:+); *Veronica spicata* (8:1).

Номерами позначені синтаксони: 1 – *Agropyretum repentis*, 2 – *Convolvulo-Agropyretum repentis*

Місцезнаходження: 1 – Черкаська обл. Черкаський р-н с. Сокирно (07.09.07); 2 – Черкаська обл. Золотоніський р-н с. Домантово (17.08.09); 3 – Черкаська обл. Черкаський р-н с. Хрещатик (30.07.07); 4 – Черкаська обл. Черкаський р-н м. Черкаси (01.08.07); 5 – Черкаська обл. Черкаський р-н с. Тіньки (02.07.09); 6 – Черкаська обл. Черкаський р-н с. Сокирно (07.09.07); 7 – Черкаська обл. Черкаський р-н с. Придніпровське (12.07.08); 8 – Черкаська обл. Золотоніський р-н с. Матвіївка (08.06.07); 9 – Черкаська обл. Черкаський р-н м. Черкаси (01.08.07); 10 – Черкаська обл. Черкаський р-н с. Сагунівка (02.07.09); 11 – Черкаська обл. Черкаський р-н с. Сокирно (07.09.07); 12 – Черкаська обл. Черкаський р-н с. Сокирно (07.09.07); 13 – Черкаська обл. Золотоніський р-н с. Сушки (17.08.09); 14 – Черкаська обл. Черкаський р-н с. Сагунівка (02.07.07); 15 – Черкаська обл. Черкаський р-н с. Дахнівка (26.07.07); 16 – Черкаська обл. Черкаський р-н с. Придніпровське (12.07.08);

Таблиця 2

Фітоценотична характеристика класу *Artemisietea vulgaris*
(порядок *Onopordetalia acanthii*)

Проективне покриття, %	55	40	50	55	50	55	60	55	40	55	50	50	55	40	60										
Кількість видів	23	19	22	20	21	23	21	27	20	25	19	22	24	20	25										
Номер опису	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15										
Номер синтаксону	1							2																	
D.s. Ass. <i>Arctietum lappae</i>																									
<i>Urtica dioica</i>	1	2	2	1	2	1	1										+								
<i>Artemisia vulgaris</i>	1	1	1	2	1	1	1											+							
<i>Arctium lappa</i>	2	2	2	1	2	2	1																		
<i>Elytrigia repens</i>	1	1	2	2	1	1	2										+	+							
D.s. Ass. <i>Berteroetum incanae</i>																									
<i>Berteroa incana</i>	+						+										3	2	3	2	3	3	2	2	
<i>Plantago lanceolata</i>				+				+										2	1	2	1	2	2	1	1
<i>Reseda lutea</i>			+			+										1	2	2	1	2	1	2	1		
D.s. Cl. <i>Artemisietea vulgaris</i>																									
<i>Chelidonium majus</i>	1	1	1	+	1	1	1																		
<i>Galium aparine</i>	+	+	1	1		+	1																		
<i>Artemisia absinthium</i>									1	+	1	+	1	1	+	1									
<i>Tussilago farfara</i>									1	1	1	+	1	1	1	+									
<i>Tanacetum vulgare</i>	+	1	+	1	+	+																			
<i>Glechoma hederacea</i>	1	1		+		1																			
<i>Lamium album</i>									+	1		1	1	+	1										
<i>Atriplex prostrata</i>				+					+	1		+	1	+	1	+									
<i>Lamium maculatum</i>	+						+	1	1	1	+	1	1	1	1										
D.s. Cl. <i>Stellarietea mediae</i>																									
<i>Polygonum convolvulus</i>		1	+		+		2	1	+	1		1	1	+	+										
<i>Atriplex patula</i>	+	+	1	+	1	+	1										+								
<i>Capsella bursa-pastoris</i>		1	+	+	+	1	1	1	1			1	1	1	1										
<i>Chenopodium album</i>		+	1	1	1		1	1								+									
D.s. Cl. <i>Plantaginetea majoris</i>																									
<i>Poa annua</i>	+	1	1	2	1	+		1		1		+	1		2										
<i>Lepidium ruderales</i>	1		1	+	1	1		1		1			1		+										
<i>Lolium perenne</i>	+		+		+	+			+		+			+											
Інші види:																									
<i>Echium vulgare</i>									1	1	1	+		1	1										
<i>Matricaria perforata</i>				+		+	+		+		1	1		+	+										
<i>Plantago major</i>	+		1		+	1																			
<i>Trifolium repens</i>	+		1		1	+	1	1		1		1	1												
<i>Taraxacum officinale</i>	+		1	+	1	+											1	1							
<i>Consolida regalis</i>	+		1		+	1																			
<i>Erigeron canadensis</i>	+		+		+	1	+		+			+													
<i>Potentilla anserina</i>	1					1	+																		
<i>Daucus carota</i>	+	+				+	1	1		1	+	1	1												
<i>Medicago lupulina</i>		+							1		+	1		1	1										
<i>Rumex confertus</i>									+	+	+	+	+	+	+										
<i>Anchusa officinalis</i>									+	1	+	1	1	1	+										
<i>Saponaria officinalis</i>		+	+	+	+																				
<i>Cichorium intybus</i>													+		+										
<i>Melilotus albus</i>													+												
<i>Convolvulus arvensis</i>									+		+	1		+	+										
<i>Calamagrostis epigeios</i>		+						+		+		1	+	+											
<i>Echinochloa crusgalli</i>									1		+	1		+											
<i>Cirsium arvense</i>	+	+				+					+	1													
<i>Euphorbia sequierana</i>	1		+		+	1	1	+		+			+												
<i>Asperugo procumbens</i>									+		+			+											
<i>Sonchus arvensis</i>	+						+	+									+								

Види, які зустрічаються зрідка: *Calystegia sepium* (2:+, 7:+); *Festuca rubra* (5:+); *Helichrysum arenarium* (7:1, 4:+); *Lavatera thuringiaca* (4:+); *Lycopus europaeus* (1:+); *Medicago romanica* (8:+); *Potentilla argentea* (9:1, 13:+); *Rubus caesius* (3:+, 11:+); *Rumex acetosella* (6:1, 12:+);

Номерами позначені синтаксони: 1 – *Arctietum lappae*, 2 – *Berteroetum incanae*

Місцезнаходження: 1 – Черкаська обл. Золотоніський р-н с. Домантово (17.08.09); 2 – Черкаська обл. Черкаський р-н с. Сагунівка (02.07.07); 3 – Полтавська обл. Семенівський р-н с. Погребняки (15.07.08); 4 – Черкаська обл. Золотоніський р-н с. Чапаївка (19.07.07); 5 – Черкаська обл. Черкаський р-н с. Дахнівка (26.07.07); 6 – Черкаська обл. Золотоніський р-н с. Коробівка (13.08.08); 7 – Черкаська обл. Золотоніський р-н с. Сушки (17.08.09); 8 – Черкаська обл. Черкаський р-н м. Черкаси (26.07.07); 9 – Черкаська обл. Чорнобаївський р-н с. Москаленки (12.07.07); 10 – Черкаська обл. Золотоніський р-н с. Матвіївка (17.08.09); 11 – Полтавська обл. Семенівський р-н с. Погребняки (15.07.08); 12 – Черкаська обл. Золотоніський р-н с. Сушки (17.08.09); 13 – Черкаська обл. Золотоніський р-н с. Домантово (17.08.09); 14 – Черкаська обл. Золотоніський р-н с. Чапаївка (19.07.07); 15 – Черкаська обл. Черкаський р-н с. Дахнівка (26.07.07);

Асоціація *Arctietum lappae* Felföldy 1942

Діагностичні види: *Convolvulus arvensis*, *Elytrigia repens*

Ценотична характеристика. Загальне проективне покриття становить 40-60%, діагностичних видів *Arctietum lappae* – 5-15%, *Urtica dioica* – 5-8%, *Artemisia vulgaris* – 3-7%, *Elytrigia repens* – 5-9%. Високою постійністю відзначаються *Galium aparine* – 3%, *Tanacetum vulgare* – 3%. Загальний флористичний склад асоціації становить 23 видів.

Синекологія: характерна для місцезростань з лучно-суглинистими та супіщаними ґрунтами.

Синхорологія: поширена на ділянках геокомплексів знижених погорбованих залишків затопленої борової тераси, які зазнають постійного рекреаційного впливу, біля доріг, сміттєзвалищ. У верхній частині водосховища зустрічається спорадично, середній – рідко, нижній – дуже рідко.

Угруповання союзу *Daucus carotae-Melilotion albi* поширені на антропогенно порушених територіях прибережних та острівних ділянок з супіщаними та піщаними ґрунтами. Діагностичними видами союзу є: *Cichorium intybus*, *Daucus carota*, *Echium vulgare*, *Melilotus albus*, *Picris hieracioides*, *Verbascum lychnitis*. На території водосховища союз представлений однією асоціацією *Berteroetum incanae* (табл. 2.).

Асоціація *Berteroetum incanae* Sissingh et Tidemann ex Sissingh 1950

Діагностичні види: *Berteroa incana*, *Plantago lanceolatum*, *Reseda lutea*

Ценотична характеристика. Загальне проективне покриття становить 40-60%, діагностичних видів *Berteroa incana* – 20%, *Plantago lanceolatum* – 3-7%, *Reseda lutea* – 3%. Високою постійністю відзначаються *Echium vulgare* – 7%, *Matricaria perforata* – 6%, *Lepidium ruderales* – 3%, *Poa annua* – 3-7%. Загальний флористичний склад асоціації становить 26 видів.

Синекологія: характерна для місцезростань з жовтуватими-сірими суглинками та супісками, слабозадерновими ґрунтами.

Синхорологія: поширена на ділянках геокомплексів підвищених рівнинних і погорбованих залишків затопленої борової тераси. У верхній частині водосховища зустрічається спорадично, середній – рідко, нижній – дуже рідко.

Висновки

У результаті проведеної роботи розроблено класифікаційну схему рудеральної рослинності класу *Artemisietea vulgaris* території Кременчуцького водосховища, яка включає два порядки, три союзи та чотири асоціації.

Територіальний аналіз свідчить про найбільше поширення ценозів класу у верхній та середній частині водосховища, вони формуються на порушених, часто нітрифікованих ґрунтах в умовах періодичного випалювання, інтенсивної рекреації та під дією інших антропогенних чинників. З господарської позиції значна частка рудеральних фітоценозів потребують докорінних змін, адже вони негативно впливають на стан природного фіторизноманіття.

Список літератури

1. Гомля Л. М. Рослинність долини річки Хорол та її флористичні і соціологічні особливості: автореф. дис. на здобуття канд. біол. наук: спец. 03.00.05 / Л. М. Гомля. – Київ, 2004. – 24 с.
2. Куземко А. А. Рослинність долини річки Рось: синтаксономія, антропогенна динаміка, охорона: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. біол. наук: 03.00.05 «ботаніка» / А. А. Куземко. – К., 2003. – 20 с.
3. Косман Є. Г. Новий комп'ютерний метод обробки описів рослинних угруповань / Є. Г. Косман, І. П. Сіренко, В. А. Соломаха, Ю. Р. Шеляг-Сосонко // Укр. ботан. журн. – 1991. – № 2. – С. 98–104.
4. Осипенко В.В. Спонтанна рослинність м. Черкаси. 6. Рудеральна рослинність прибережної частини м. Черкаси / В.В. Осипенко, В.Л. Шевчик // Укр. фітоцен. зб. – Київ, 2001. – Сер. А, № 17. – С. 104-122.

5. Протопопова В. В. Синантропная флора Украины и пути ее развития / В. В. Протопопова. – К. : Наук. думка. 1991. – 204 с.
6. Протопопова В. В. Фітоінвазії в Україні як загроза біорізноманіттю: сучасний стан і завдання на майбутнє / В. В. Протопопова, С. Л. Мосякін, М. В. Шевера. – Київ. 2002. – 32 с.
7. Соломаха В. А. Синтаксономія рослинності України. Третє наближення / В. А. Соломаха. – Київ : Фітосоціоцентр, 2008. – 296 с.
8. Соломаха В. А. Синантропна рослинність України / В. А. Соломаха, О. В. Костильов, Ю. Р. Шеляг-Сосонко – К.: Наук. думка, 1992. – 252 с.

Аннотация. Конограй В. А., Осипенко В.В. СИНТАКСОНОМИЯ РУДЕРАЛЬНОЙ РАСТИТЕЛЬНОСТИ (КЛАСС ARTEMISIETEA VULGARIS) ТЕРРИТОРИИ КРЕМЕНЧУГСКОГО ВОДОХРАНИЛИЩА. В статье представлены результаты исследования рудеральной растительности класса *Artemisietea vulgaris* территории Кременчугского водохранилища. Класс объединяет ценозы высоких травянистых рудералов на рекреационно нарушенных участках с песчаными и суглинистыми почвами. Флора сообществ класса *Artemisietea vulgaris* насчитывает 54 вида сосудистых растений, относящихся к 27 семействам. В биоморфологическом спектре преобладают виды гемикриптофиты и терофиты, значительно меньше геофитов. Анализ экологического спектра свидетельствует о преобладании видов мезофитов, ксеромезофитов, мезоксерофитов и значительно меньше ксерофитов. Географический анализ свидетельствует о преобладании по зональному типу представителей умеренно-субмеридиональной и борео-меридиональной хорологической группы. В региональном спектре доминируют виды циркумполярной, европейской и евроамериканской хорологической группы. В климатическом хорологическом спектре преобладают виды индифферентной, эвриконтинентальной и эвконтинентальной группы. Разработана синтаксономическая схема растительности класса *Artemisietea vulgaris* на территории водохранилища, которая включает два порядка, три союза и четыре ассоциации. На территории водохранилища сообщества класса распространены в верхней и средней частях, в нижней встречаются реже.

Ключевые слова: синтаксономия, рудеральная растительность, класс *Artemisietea vulgaris*, диагностические виды, геокомплексы .

Annotation. Konogray V.A., Osypenko V.V. Syntaxonomy of ruderal vegetation (class *Artemisietea vulgaris*) at the territory of Kremenchug reservoir storage. The results of investigation of ruderal vegetation of the class *Artemisietea vulgaris* at the territory of Kremenchug reservoir storage are represented in the article. The class unites high gramineous ruderals cenoses at the recreationally violated areas with sandy and loamy soil. Flora of the class *Artemisietea vulgaris* groups counts 54 species of vascular plants, which refer to 27 families. In biomorphological spectrum the species hemicryptophytes and therophytes predominate, geophytes are much less in number. The analysis of ecological spectrum testifies prevalence of mesophytes, xeromesophytes, mesoxerophytes species and slightly less xerophytes. Geographical analysis testifies prevalence of representatives of temperate-submeridional and boreo-meridional chorologic groups according to the zonal type. In regional spectrum, species of circumpolar, european and euroamerican chorological groups dominate. In climatic chorological spectrum species of indifferent, euricontinental and eucontinental groups dominate. The syntaxonomic scheme of vegetation of the class *Artemisietea vulgaris* at the territory of the reservoir storage is worked out, it contains two orders, three unions and four associations. At the territory of the reservoir storage groups of the class are spread in the upper and middle parts and less in the bottom part.

Key words: syntaxonomy, ruderal vegetation, class *Artemisietea vulgaris*, diagnostic species, heokompleksy .

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Одержано редакцією 29.01.2015
Прийнято до публікації 05.02.2015